

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No3
MAXSUS SON

BAKALAVR TALABALARINING MAQOLALARI TO'PLAMI

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr.
2026-yil, aprel.*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanov Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

BUXGALTERIYA VA EKOLOGIK HISOBOT (ESG HISOBOTLARI).....	21
Abdukirimov Qamariddin Isroiljon o'g'li, Abdurashidov Faxriddin Fazliddin o'g'li, Beknazarov Zafarjon Ergachevich	
YASHIL INVESTITSİYALARNI RIVOJLANTIRISH – BARQAROR IQTISODIY O'SISHNING ASOSIY YO'NALISHI	26
Yarboyeva Farida Ulug'bek qizi, Yoqubova Zilola To'ra qizi	
RAQAMLI SOLIQ NAZORATINING BUXGALTERIYA TIZIMIGA TA'SIRI	30
Abdulaxatov Mirkomil O'rol o'g'li, Rustamov Davron Rustamovich	
ИННОВАЦИОННЫЙ МАРКЕТИНГ КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУБЪЕКТОВ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА	34
Насиров Дилшод Фархадович, Халманова Шахзода, Кенесбаева Азиза	
O'ZBEKISTON TURIZM TIZIMIDA QO'SHILGAN QIYMAT ZANJIRINI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	39
Normurodov X.E., Abdurazakova Farangis Dilshod qizi	
СОВРЕМЕННЫЕ ШКОЛЫ НАУКИ УПРАВЛЕНИЯ И ИХ ОСНОВНЫЕ ИДЕИ.....	44
Латипов Ашур Али Рустам ўғли, Джамолова Хилола Исмаиллаевна	
O'ZBEKISTONDA BUXGALTERIYA HISOBINI MOLİYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARIGA MOSLASHTIRISH MUAMMOLARI VA ISTIQBOLLARI	50
Qosimova Fazilat Sherzod qizi, Shermuxamedov Bexzodjon Usmonovich	
MARKAZIY BANK RAQAMLI VALYUTALARI VA GLOBAL PUL TIZIMINING TRANSFORMATSIYASI.....	57
Jumanova Shaxlo Boxodir qizi, Shovkatov Nodirjon Ne'matjon o'g'li	
RAQOBAT VA MONOPOLIYA SHAROITIDA BOZOR SAMARADORLIGI HAMDA IQTISODIY RIVOJLANISH OMILLARI	62
Yo'ldashaliyev Muxammadaziz Xabibulla o'g'li, Yoqubova Zilola Tura qizi	
ИНВЕСТИЦИИ В ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОЙ ЭКОНОМИКИ	68
Насиров Дилшод Фархадович, Тохинова Азиза Олимжоновна, Исокулова Хуснора алохиддиновна	
FRANCHAYZING FAOLIYATIDA RAQAMLI MARKETING VA BIG DATA TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI.....	74
Xodjayev Anvar Rasulovich, Nasimov Dilshodbek Hotam o'g'li	
AGROINDUSTRIAL BIOMASSANING IKKILAMCHI UTILIZATSIYASI – YOPIQ SIKL IQTISODIY MODELINING INFRATUZILMAVIY TAYANCHI: IQTISODIY-EKOLOGIK MEZONLAR VA MILLIY AMALIYOT.....	80
Kadirova Maraljon Matyakubovna, Eshbekov Murodjon Uktamovich	
ZAMONAVIY TO'LOV TIZIMLARINING RIVOJLANISHI VA ULARNING MOLİYAVIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI.....	87
Alimov Umid Xamid o'g'li, Rustamov Maqsud Suvonqulovich	
RAQOBATLASHMAGAN BOZOR SHAROITIDA NARX BELGILASH TAMOYILLARI.....	92
G'aniyev Fayzbek Abduxamid o'g'li, Jumanazarov Og'abek Ahmadjon o'g'li, Shukurov Tohirjon Izzatullo o'g'li	
DEVELOPMENT OF LEGAL REGULATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE	104
Akhrorova Munavvar Farkhod kizi, Abdalimov Orzubek Tuychibek o'g'li, Samiyev Damir Ahmad o'g'li, Rakhmonov Umrzoq Otaboy o'g'li	

KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA BANK KREDITLARINING AHAMIYATI.....	112
Ubaydulloyeva Rayhona Fahriddin qizi, F.U.Umarov	
O'ZBEKISTONDA TURIZM XIZMATLAR SIFATINI OSHIRISHDA RAQAMLI PLATFORMALARDAN FOYDALANISHNING XORIY TAJRIBASINI QO'LLASH IMKONIYATLARI.....	119
Raxmonova Sabina Navro'z qizi, Nazar Nazarov G'ulomovich	

O'ZBEKISTONDA TURIZM XIZMATLAR SIFATINI OSHIRISHDA RAQAMLI PLATFORMALARDAN FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASINI QO'LLASH IMKONIYATLARI

Raxmonova Sabina Navro'z qizi

Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Turizm fakulteti Turizm(faoliyati) yo'nalishi talabasi
raxmonovasabina88@gmail.com

Ilmiy rahbar:

Nazar Nazarov G'ulomovich
PhD

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston turizm sohasida xizmatlar sifatini oshirishda raqamli platformalardan foydalanishning dolzarb masalalari hamda xorijiy tajribani qo'llash imkoniyatlari tahlil etiladi. Xususan, "UzGo Travel" loyihasining iqtisodiy, ijtimoiy va innovatsion jihatlarini ilmiy asosda o'rganilgan. Tadqiqot davomida turizm xizmatlarini yagona raqamli tizimga integratsiya qilish, xizmat ko'rsatish samaradorligini oshirish, yangi ish o'rinlari yaratish va yashirin iqtisodiyotni qisqartirish kabi muhim yo'nalishlar yoritilgan. Shuningdek, rivojlangan davlatlar tajribasi asosida milliy turizm platformalarini takomillashtirish bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: startup, xizmatlar bozori, UzGo Travel, raqamlashtirish.

Abstract: This article examines the opportunities for improving the quality of tourism services in Uzbekistan through the use of digital platforms and the application of foreign experience. Particular attention is given to the analysis of the "UzGo Travel" project in terms of its economic, social, and innovative aspects. The study highlights the integration of tourism services into a unified digital system, enhancement of service efficiency, job creation, and reduction of the shadow economy. Furthermore, recommendations are proposed for improving national tourism platforms based on international best practices.

Key words: tourism, digital economy, tourism services, marketing, innovation, startup, service market, UzGo Travel, digitalization.

Аннотация: В данной статье рассматриваются актуальные вопросы повышения качества туристических услуг в Узбекистане с использованием цифровых платформ, а также возможности применения зарубежного опыта. Особое внимание уделено анализу проекта «UzGo Travel» с точки зрения его экономических, социальных и инновационных аспектов. В работе освещаются вопросы интеграции туристических услуг в единую цифровую систему, повышения эффективности сервиса, создания новых рабочих мест и сокращения теневой экономики. Также разработаны рекомендации по совершенствованию национальных туристических платформ на основе международного опыта.

Ключевые слова: туризм, цифровая экономика, туристические услуги, маркетинг, инновации, стартап, рынок услуг, UzGo Travel, цифровизация.

KIRISH

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining turizmni milliy iqtisodiyotning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilashga doir qarorlari natijasida bu sohada jadal islohotlar amalga oshirilmoqda. Shu jumladan, joriy yil 9-aprel kuni Prezident Shavkat Mirziyoyev rahbarligida o'tkazilgan videoselektor yig'ilishida mamlakatimiz rahbari: "...yangi turistik platformalar, elektron viza, yagona turistik karta kabi raqamli yechimlar esa faqat xizmat ko'rsatishni osonlashtirishda emas, balki shaffoflik, hisobdorlik va raqobatni

kuchaytirishda muhim vositaga aylanmoqda. Bu – davlat xizmatlarining raqamlashtirilishi bilan parallel ravishda turizmni iqtisodiy tizimning to'laqonli sektori sifatida tan olish demakdir" [1], deya ta'kidlab, turistik xizmatlar raqobatbardoshligini oshirishning ahamiyatini alohida qayd etdi. Chunki turizm xizmatlarining katta qismi hali ham parchalanib, norasmiy segmentlarda faoliyat yuritmoqda. Shu bois, raqamli yechimlar asosida yagona platforma yaratish zarurati tug'ildi. Shu nuqtai nazardan, "UzGo Travel" loyihasi — O'zbekistonning turizm infratuzilmasini integratsiyalash va xizmat sifatini global standartlarga olib chiqishga qaratilgan innovatsion raqamli ekotizim hisoblanadi. U audio-gid, SOS xavfsizlik tizimi, eSIM, transport xizmatlari, milliy mahsulotlar bozori hamda sun'iy intellekt yordamchisini yagona platformada birlashtiradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

So'nggi o'n yilliklarda turizm sohasidagi raqamlashtirish nafaqat amaliyotda, balki ilmiy-tadqiqot maydonida ham markaziy mavzuga aylandi. Xalqaro tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, raqamli transformatsiya platforma-asosli xizmatlar, smart-destinatsiyalar, Big Data va sun'iy intellekt vositalari orqali mijoz tajribasi, operatsion samaradorlik va bozordagi raqobatbardoshlikni sezilarli darajada o'zgartirmoqda.

Milliy kontekstga nazar tashlaganda, O'zbekistonda "smart turizm" va turistik xizmatlarni raqamlashtirishga oid ishlar sohaning strategik yo'nalishlari bilan uyg'un ravishda rivojlanmoqda. Biroq amaliy tadqiqotlar va korxona darajasidagi empirik dalillar yetarli emasligi qayd etilgan.

Dimitrios Buhalis o'z ilmiy tadqiqotida shunday ta'kidlaydi:

"Texnologiyalar turizm xizmatlari ekotizimini butunlay o'zgartirmoqda — barcha ishtirokchilar (sayohatchilar, turoperatorlar va manzillar) o'zaro bog'lanmoqda. 'Ambient intelligence tourism', ya'ni aqlli muhitlarda sayohat tajribasi avtomatik, real vaqt rejimida va moslashtirilgan holda amalga oshiriladi — bu esa raqamli platformalar, sensorlar, IoT va Big Data asosida rivojlanadi" [2].

Ulrike Gretzel va Marianna Sigala tadqiqotlarida esa "smart turizm"ning global konsepsiyasi hamda uning biznes modellarga moslashuvi chuqur tahlil qilingan [3].

Dianne Dredge (2018) ta'kidlashicha, raqamlashtirish turizm korxonalari va xizmatlariga sezilarli ta'sir ko'rsatib, yangi mahsulotlar, xizmatlar va biznes modellar paydo bo'lishiga sabab bo'lmoqda [4].

Mahalliy olimlardan Umidakhon Narzullaeva va Nozima Abzalovalar tadqiqotlarida raqamli iqtisodiyotning turizmga ta'siri ijobiy ekanligi qayd etilgan. Biroq ular quyidagi muammolarni ham ajratib ko'rsatgan:

- raqamli savodxonlik;
- hududiy infratuzilma tafovuti;
- xususiy sektorning tayyorgarlik darajasi [5].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotning metodologik asosi O'zbekiston Respublikasida turizm xizmatlarini raqamlashtirish jarayonlarini chuqur o'rganish, ularning iqtisodiy samaradorligini baholash hamda raqamli texnologiyalar asosida bozorni kengaytirish imkoniyatlarini tahlil qilishga qaratilgan.

Ilmiy izlanish doirasida quyidagi usullardan foydalanildi:

- nazariy tahlil;
- SWOT tahlil;
- kuzatuv usuli;
- so'rovnoma (anketa) usuli.

Tadqiqotda nazariy, empirik va statistik yondashuvlar uyg'un holda qo'llanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

So'nggi o'n yillikda dunyo miqyosida turizm sanoati raqamli texnologiyalar ta'sirida tub o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. UNWTO (2024) ma'lumotlariga ko'ra, global turizm xizmatlarining 74 foizi raqamli platformalar orqali amalga oshirilmoqda.

Xususan, Booking.com, Airbnb va TripAdvisor kabi platformalar jahon bozorida 1,5 trillion AQSh dollari hajmidagi xizmatlar aylanmasini shakllantirgan.

Buhalis (2019) ta'kidlaganidek, "eTourism" konsepsiyasi hozirda "smart turizm" bosqichiga o'tgan bo'lib, bunda mobil ilovalar, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar (Big Data) asosiy o'rin tutmoqda.

2020-yildan keyin pandemiya sharoitida raqamli xizmatlarga talab keskin oshdi. Jahon banki (2023) hisobotiga ko'ra, onlayn bronlash, virtual sayohatlar va mobil to'lov tizimlarining global hajmi 2019–2023-yillarda 48 foizga oshgan.

Shu jarayonda raqamli turizm infratuzilmasiga ega davlatlar — jumladan, Janubiy Koreya, Singapur, Ispaniya va BAA — o'z xizmat eksportini 1,5–2 baravar oshirishga erishgan.

O'zbekiston ham so'nggi yillarda turizm sohasida raqamli transformatsiyani jadallashtirmoqda. 2019-yilda Prezidentning PF–5611-sonli farmoni bilan “Raqamli O'zbekiston – 2030” strategiyasi qabul qilinib, unda turizm xizmatlarini elektron tizimlarga integratsiya qilish ustuvor yo'nalish sifatida belgilandi [6].

O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi ma'lumotlariga ko'ra, 2018–2024-yillar oralig'ida:

xorijiy turistlar soni 2,7 mln nafardan 6,6 mln nafargacha oshgan (+144%);

onlayn to'lov orqali amalga oshirilgan turistik xizmatlar ulushi 7% dan 41% gacha oshgan;

turistik xizmat eksporti hajmi 1,3 mlrd AQSh dollaridan 2,8 mlrd dollarga yetgan;

ichki turizmda onlayn bronlash tizimidan foydalanuvchilar soni 2020–2024-yillarda 3,5 baravar oshgan.

Mazkur tadqiqot doirasida ishlab chiqilgan “UzGo Travel” loyihasi mahalliy sayyohlar, xorijiy turistlar va turistik xizmat ko'rsatuvchi subyektlar o'rtasida raqamli integratsiyani ta'minlashga qaratilgan. Loyiha quyidagi imkoniyatlarni o'z ichiga oladi:

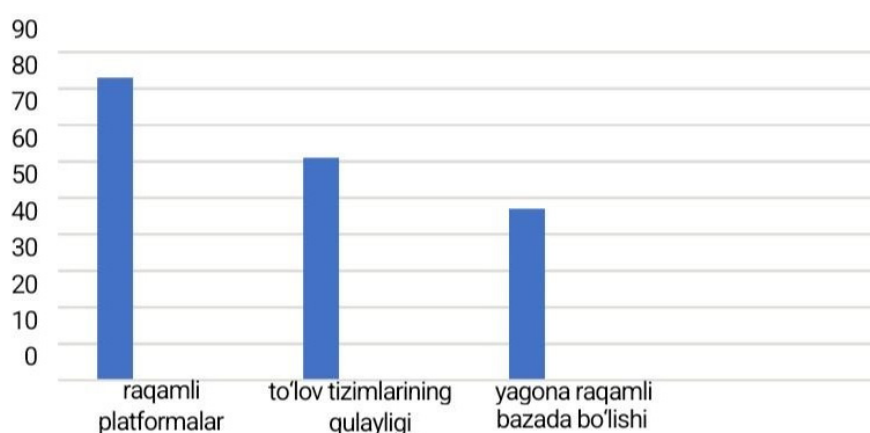
onlayn bronlash tizimi;

interaktiv xarita;

transport-logistika moduli;

yagona to'lov tizimi.

Tadqiqot doirasida 250 nafar foydalanuvchi o'rtasida o'tkazilgan onlayn so'rov natijalariga ko'ra (1-rasm):

1-rasm. 250 nafar foydalanuvchi tomonidan o'tkazilgan so'rovnoma natijalari

83% respondentlar raqamli platformalar orqali sayohatni rejalashtirishni afzal ko'radi;

61% foydalanuvchilar uchun to'lov tizimlarining qulayligi asosiy omil hisoblanadi;

47% foydalanuvchilar esa turistik ma'lumotlarning yagona raqamli bazada bo'lishini muhim deb bilgan.

Ushbu natijalar Gretzel va Xiang (2019) tomonidan ilgari surilgan “smart tourism ecosystem” konsepsiyasiga mos keladi, ya'ni raqamli ekotizim foydalanuvchi tajribasini yaxshilash bilan birga xizmatlar o'rtasida integratsiyani ta'minlaydi [7].

Bundan tashqari, “UzGo Travel” loyihasi orqali raqamli marketing tizimlari (target reklama, SEO, ijtimoiy tarmoq tahlili) joriy etilishi xizmatlar bozorini kengaytirish va turistik oqimlarni samarali boshqarish imkonini beradi.

“UzGo Travel” loyihasi quyidagi asosiy yo'nalishlarda xizmatlar ko'rsatadi:

Audio-yo'riqnoma (audio guide) — sayyohlarga ko'p tilli ovozli ekskursiyalarni taqdim etish orqali madaniy merosni interaktiv tarzda tanitadi;

eSIM va arzon internet — chet ellik sayyohlarga arzon va tezkor aloqa imkoniyatini yaratadi;

SOS xavfsizlik tizimi — tibbiy, huquqiy yoki yo'qotish holatlarida tezkor yordamni chaqirish imkonini beradi;

Milliy bozor — mahalliy ishlab chiqaruvchilarni xalqaro xaridorlar bilan bog'laydi;

Avtomobil ijarasi va transport rezervatsiyasi — sayyohlar uchun logistika xizmatlarini soddalashtiradi;

AI yordamchi UzGuide — ovozli tarjima, marshrut tuzish va tavsiya xizmatlarini sun'iy intellekt asosida amalga oshiradi.

Ushbu funksiyalar birgalikda integratsiyalashgan raqamli turizm tizimini shakllantirib, foydalanuvchilarga maksimal qulaylik yaratadi hamda iqtisodiyotga ko'p kanalli daromad keltiradi.

Iqtisodiyotga ta'siri

1. Bevosita iqtisodiy ta'sir

Yangi ish o'rinlari: dasturchilar, kontent yaratuvchilar, gidlar, logistika xodimlari va marketing mutaxassislari uchun yuzlab yangi ish o'rinlari yaratiladi;

Soliq tushumlarining oshishi: norasmiy turizm xizmatlari raqamli tizimga kiritilgach, soliq bazasi kengayadi; Mahalliy ishlab chiqaruvchilarning daromadi: milliy mahsulotlar, kiyim-kechak va suvenirlar eksporti oshadi; Investitsiya oqimlari: raqamli turizm platformalari xorijiy investorlar uchun jozibador yo'nalish hisoblanadi.

2. Bilvosita iqtisodiy ta'sir

transport, ovqatlanish, mehmonxona va xizmatlar tarmog'ining faollashuvi; raqamli to'lov tizimlarining kengayishi natijasida bank sektorida tranzaksiyalar hajmining ortishi; axborot texnologiyalari rivoji: IT xizmatlariga talab ortadi va mahalliy startaplar uchun sinergiya yuzaga keladi.

3. Makroiqtisodiy ta'sir

"UzGo Travel" mamlakatning yalpi ichki mahsulotida (YalM) turizm hissasini oshirishga xizmat qiladi. Hozirgi kunda turizmning YalMdagi ulushi 3,4% ni tashkil etayotgan bo'lsa, loyiha to'liq ishga tushgach, ushbu ko'rsatkichni 5–6% gacha oshirish prognoz qilinmoqda. Bu esa yiliga 200–300 mln AQSh dollari miqdorida qo'shimcha iqtisodiy foyda keltirishi mumkin.

Natijalar va ilmiy tahlil

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, "UzGo Travel" loyihasi orqali quyidagi ijobiy natijalarga erishish mumkin (1-jadval).

UzGo Travel loyihasi iqtisodiy natijalari

Ko'rsatkich	Hozirgi holat	Loyiha joriy etilgandan keyingi prognoz
Turistlar soni (yiliga)	8,2 mln	12–14 mln
Turistik daromad	1,7 mlrd \$	2,3–2,5 mlrd \$
Mahalliy ishlab chiqaruvchilarning eksport hajmi	100 mln \$	180 mln \$
Ish o'rinlari	~10 ming	25–30 ming
Soliq tushumlari	300 mlrd so'm	600 mlrd so'm

Ahamiyati va istiqboli

Raqamli iqtisodiyotga o'tishda katalizator: "UzGo Travel" raqamli xizmatlar ulushini oshirib, davlat dasturlariga mos transformatsiyani ta'minlaydi;

Madaniy merosni global targ'ibot qilish: O'zbekistonning tarixiy shaharlarini xorijiy tillarda keng targ'ib etish imkonini yaratadi;

Barqaror turizm modeli: ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy muvozanatni saqlagan holda uzoq muddatli rivojlanishga xizmat qiladi;

Innovatsion eksport platformasi: milliy brendlarni xalqaro bozorlarga olib chiqishda samarali ko'priklar vazifasini bajaradi.

XULOSAVA TAKLIFLAR

Tahlil davomida quyidagi muammolar aniqlangan:

raqamli infratuzilmaning notekis rivojlanishi — ayrim hududlarda internet tezligi pastligi sababli onlayn xizmatlar barqaror ishlamaydi;

kadrlar malakasining yetishmasligi — turizm operatorlarining atigi 27 foizi raqamli marketing vositalaridan to'liq foydalana oladi (Statistika agentligi, 2024);

ma'lumotlar integratsiyasining sustligi — davlat reyestrlari va xususiy platformalar o'rtasida axborot almashinuvi cheklangan.

Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston turizm sohasida raqamlashtirish yo'lida sezilarli natijalarga erishgan bo'lsa-da, hali ham tizimli yondashuv va integratsion yechimlarga ehtiyoj mavjud. Hassan (2000) [8] va Porter (1998) [9] nazariyalariga ko'ra, raqobat ustunligi faqat resurslarga emas, balki innovatsiyalar va xizmatlarni boshqarish sifatiga ham bog'liq. Shu nuqtai nazardan, "UzGo Travel" loyihasi mamlakatda "raqamli turizm raqobat modeli"ni shakllantirishda asosiy drayver bo'lishi mumkin.

Raqamli xizmatlarning kengayishi, foydalanuvchi tajribasining optimallashtirilishi va bozor segmentatsiyasining chuqurlashuvi O'zbekistonni Markaziy Osiyoda raqamli turizm markaziga aylantirish imkonini beradi.

Yuqorida keltirilgan muammolarni bartaraf etish uchun quyidagi chora-tadbirlar tavsiya etiladi:

turizm sohasida raqamli innovatsiyalarni qo'llashga ixtisoslashgan IT-inkubatorlarni tashkil etish;

“UzGo Travel” kabi mahalliy startaplarni davlat-xususiy sheriklik asosida qo'llab-quvvatlash; raqamli ma'lumotlar bazasini yagona “Tourism Data Hub” tizimiga birlashtirish.

Xulosa qilib aytganda, raqamlashtirish turizm xizmatlari samaradorligini oshiradi va bozorni kengaytirishning asosiy omili hisoblanadi. O'zbekiston so'nggi yillarda raqamli turizm infratuzilmasida sezilarli yutuqlarga erishgan bo'lsa-da, hududlar o'rtasida tafovutlar mavjud. “UzGo Travel” loyihasi milliy turizm tizimini yagona raqamli maydonga birlashtiruvchi innovatsion platforma sifatida yuqori salohiyatga ega. Ushbu loyiha O'zbekiston turizm sektorini raqamli asosda integratsiyalash, iqtisodiy samaradorlikni oshirish va xalqaro raqobatbardoshligini mustahkamlash uchun strategik ahamiyat kasb etadi. Loyihaning har bir funksiyasi iqtisodiyotning turli sohalariga — xizmatlar bozori, transport, IT va ishlab chiqarish tarmoqlariga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Natijada mamlakatda yangi ish o'rinlari yaratiladi, soliq tushumlari oshadi, eksport hajmi kengayadi va turizmning YalMdagi ulushi sezilarli darajada ortadi. Demak, “UzGo Travel” O'zbekistonning raqamli iqtisodiyotga o'tish jarayonida muhim transformatsion mexanizm sifatida qaraladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Prezident Shavkat Mirziyoyev raisligida 2025-yil 9-aprel kuni hududlarning turizm salohiyatini oshirish, xorijiy investitsiya loyihalarini jadallashtirish masalalari muhokamasi bo'yicha videoselektor yig'ilishi.
<https://strategy.uz/index.php?news=2090&lang=uz>
2. Dimitrios Buhalis. Technology in tourism – from information communication technologies to eTourism and smart tourism towards ambient intelligence tourism: a perspective article (2019). Tourism Review, Vol. 75(1), 267–272.
3. Ulrike Gretzel, Marianna Sigala. Smart tourism: foundations and developments (2015). Electronic Markets, Vol. 25(3),

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

3-Maxsus son. Bakalavr talabalarining maqolalari to'plami

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
